

Matkakuvaus Neuvostoliitosta

— vanhempia kasvatetaan kasvattajiksi, perheet osallistuvat yhteiskunnan kasvatustyöhön

Vanhempainkasvatuksella on tärkeä asema neuvostoliittolaisessa aikuiskasvatuksessa. Neuvostopedagogit uskovat, että antamalla vanhemmille riittävästi tietoa lastenkasvatuksesta voidaan merkittävästi kohottaa perheiden pedagogisen kulttuurin tasoa. Yhden sukupolven traditio ei kuitenkaan riitä tekemään kotien kasvatuksesta systemaattista, yhteiskunnan viralliseen kasvatuseräilyjärjestelmään saumattomasti integroivaa kasvatuseräilymuotoa. Tarvitaan usean sukupolven aikavälin työtä pyrittäessä saamaan koko yhteiskunnan elämäneräilymuoto edistämään pedagogista kulttuuria.

Perhekasvatustyöryhmän vieraana

Neuvostoliiton Pedagogisen Akatemian alaisessa Yleisten kasvatuseräilyongelmien instituutissa toimii kahdeksanhenkinen työryhmä, jonka tehtävänä on tutkia, suunnitella ja koordinoita perhekasvatustyötä Neuvostoliitossa. Tein opintomatkan työryhmän vieraaksi Moskovaan 30.3.—4.4.1986. Matkani tarkoituksena oli tutustua neuvostoliittolaiseen perhekasvatuseräilyjärjestelmään, sen hallintoon, suunnitteluun ja tutkimukseen.

Matkani ohjelma oli täysipainoinen sisältäen keskusteluja ja tutustumiskäyntejä. Keskusteluni perhekasvatustyöryhmän tutkijoiden kanssa koskettelivat monipuolisesti perhekasvatuseräily eri alueita, kuten vanhempainneuvontaa, koulussa tapahtuvaa perhekasvatuseräilyä, kodin ja koulun yhteistyötä, kotikasvatuseräilyä ja tiedotuseräilyvälineiden käyttöä perhekasvatuseräilyvälineinä. Kukin työryhmän tutkija oli erikoistunut joihinkin perhekasvatuseräily muotoihin ja ongelmiin, joten saatoin keskustella eri aiheista melko eriytyneesti ja yksityiskohtaisesti. Vanhempainkasvatuseräily olivat perehtyneet erityisesti työryhmän johtaja *Ivan Trebennikov* ja tutkija *Olvia Kavackina*.

Kanavat laajasti käytössä

Perhe-elämää ja lastenkasvatuseräilyä koskevaa tietoutta välitetään neuvostokansalaisille monella eri tavalla. Koulujen ohella tiedotuseräilyvälineet ovat yksi tärkeä perhekasvatuseräilykanava. Tiedotuseräilyvälineet sopivat hyvin myös vanhempainkasvatuseräilyyn, koska niiden avulla saavutetaan massat helposti. Niiden käytön ongelmana vanhempainkasvatuseräilyssä kuitenkin on saada ne individuaaliseen käyttöön, palvelemaan yksittäisiä perheitä niiden erityisissä tilanteissa ja yksilöllisissä olosuhteissa. Yhtenä erityisenä tutkimuseräilykohteena työryhmän tutkimuseräilyohjelmassa onkin tällä hetkellä sen selvittäminen, miten radion ja television opetusohjelmat saadaan palvelemaan aikuisten kasvatuseräilylaadun.

Sähköisten tiedotuseräilyvälineiden ohella myös aikakauslehdissä osallistuu aktiivisesti pedagogiseen keskusteluun. Neuvostoliittolaisten vanhempien on todettu olevan kiinnostuneita erityisesti lastenkasvatuseräilyä pohdiskelevista artikkeleista. Yhtenä vanhempainkasvatuseräilytaavoitteena tutkijat mainitsivatkin pyrkimyksen herättää kansalaisissa kasvatuseräilyongelmien pohdintaa, samalla kun pedagogista tietoutta pyritään välittämään kaikille väestöryhmille lapsista vanhuksiin.

Pedagogista valistuseräilyä tehdään myös työpaikoilla. Kulttuuritaloilla toimii ”pedagogisten tietojen kansankorkeakouluja”, joissa vanhemmat voivat opiskella lastenkasvatuseräilyä. Joihinkin kouluihin on kokeiluseräilyssä perustettu vanhempien työluokkia myös vanhempien omatoimista opiskelua varten. Koulujen vanhempainillat ja muut oppilaiden vanhemmille järjestetyt tapahtumat ovat luonnollisesti tärkeä, jos ei tärkein, vanhempainkasvatuseräilykanava Neuvostoliitossa.

Keskeisiä organisaatioita neuvostoliittolaisessa vanhempainkasvatuseräilyssä ovat *Yleisliit-*

tolainen tietoseura (Znanie-seura) ja Pedagoginen seura, jotka järjestävät vanhempainkasvatustapahtumia, julkaisevat perhe-elämää ja lastenkasvatusta käsitteleviä kirjasia ja esitteitä sekä suorittavat tutkimusta perhekasvatuksen alalla. Nämä seurat toimivat järjestöpohjaisesti, mikä merkitsee niiden suhteellisen suurta riippumattomuutta valtionhallinnosta.

Yhtenä vanhempainkasvatuksen kanavana mainittakoon että neuvolatoiminta, jonka kautta myös Suomessa välittyy pedagogista tietoutta vanhemmille. Jo 1920-luvulla neuvostopedagogi *Blonski* kehitti ajatuksen avioliittoa suunnittelevien nuorten valmentamisesta perhe-elämään. Vain kurssitutkinnon suorittaneet saivat hänen mukaansa solmia avioliiton. *Blonskin* ideat eivät sellaisinaan toteutuneet, mutta nykyisin nuoria pareja valmistetaan neuvoloissa perhe-elämään ja vanhemmuuteen. Neuvontaa tosin järjestetään pääasiassa naisille eikä suomalaisen perhevalmennuksen kaltaisesta toiminnasta voida sen yhteydessä puhua.

Vanhemmat ja vanhempainkasvatus

Neuvostoliittolaisten vanhempien lastenkasvatuksessa kokemat ongelmat eivät juuri poikkea suomalaisten vanhempien tavanomaisista ongelmista. Ajanpuute ja kurinpidossa koettu epävarmuus ovat tyypillisiä neuvostoliittolaisten vanhempien kasvatusystöä vaikeuttavia tekijöitä. Työryhmän tutkijoiden mukaan vanhemmat tekevät usein myös virheitä kurinpidon alueella. Siksi vanhempainkasvatuksessa on kiinnitettävä riittävästi huomiota kurinpitomenetelmiin ja kurinpidon pedagogiikkaan kotikasvatuksessa.

Yhtenä keskeisenä neuvostoliittolaisen vanhempainkasvatuksen ongelmana on kotikasvatuksen sopivien menetelmien löytäminen. Tutkijat kertoivat olevansa hyvin selvillä siitä, mihin tavoitteisiin vanhempia tulee ohjata kasvattamaan lapsiaan. Sen sijaan heille tuottaa vaikeuksia määrittää ohjeita suositeltavista kasvatusten menetelmistä, individualistiseen kotikasvatukseen ei näet voida siirtää koulussa ja yhteiskunnan muissa instituutioissa noudatettuja kollektiivisen kasvatuksen periaatteita.

Minulle kerrottiin, että neuvostoliittolaiset vanhemmat osallistuvat keskimäärin aktiivi-

sesti kodin ja koulun yhteistyöhön. Vanhemmilla on erilaisia tehtäviä koulun hallinnossa, kerhotoiminnassa ja suunnitteluelimissä. Tutkijat painottivat myös sitä, että nykyisin lähes kaikki vanhemmat hyväksyvät ajatuksen osallistumisestaan poliittiseen kasvatusystöön, kun vielä 15 vuotta sitten noin kolmannes vanhemmista piti poliittista kasvatusta yksinomaan koulun tehtävänä.

Tilastojen mukaan vanhemmat seuraavat hyvin mielellään perhekasvatusohjelmia radiosta ja televisioista. Vanhempien aktiivisuutta pedagogisen tiedon hankinnassa kuvaavat myös vanhemmille tarkoitettujen erikoislehtien suuret painosmäärät. Esimerkiksi *Semja i skola* -lehden (Perhe ja koulu) levikki on 2,5 miljoonaa. Saamani tiedot viittaavat siihen, että tiedonjanssaan neuvostoliittolaiset vanhemmat ovat otollinen kasvatusystön kohde, mikä osaltaan helpottaa vanhempainkasvatuksen suunnittelua ja toteutusta. Vanhempien kiinnostuneisuus kuitenkin jossain määrin alueellisesti vaihtelee.

Vanhempainkasvatuksen tutkiminen

Neuvostoliittolaisten tutkijoiden tavassa tarkastella perhekasvatuksen ongelmia painottuu yhteiskunnallis-filosofinen lähestymistapa. Tutkimus on luonteeltaan hyvin soveltavaa ja normatiivista; siinä yhdistyvät tutkimus ja käytännön suunnittelutyö. Esimerkiksi vierailuni kohteena olleen työryhmän tutkijat osallistuvat aktiivisesti opettajien työnohjaukseen ja täydennyskoulutukseen, vanhemmille tarkoitettujen perhekasvatusilaisuuksien järjestämiseen ja tiedotusvälineiden perhekasvatusohjelmien tuottamiseen.

Työryhmän johtaja *Trebennikov* arveli, että uudella 5-vuotiskaudella perustetaan Pedagogisen Akatemian yhteyteen erityinen perhekasvatuksen instituutti johtamaan ja koordinoimaan perhekasvatuksen tutkimusta Neuvostoliitossa. Perheiden ja koko yhteiskunnan pedagogisen kulttuurin tason kohottamiseksi tarvitaan lisääntyvää tutkimus- ja kehittämistyötä perhekasvatuksen alalla. Vanhempainkasvatukseen kohdistuvan tutkimuksen yhtenä painopistealueena tällä hetkellä on kotikasvatuksen menetelmiin liittyvät ongelmat, joita työryhmän tutkijat pitivät varsinaisena pullonkaulana vanhempainkasvatuksen sisältöjen kehittämässä.